

Təbib

Təsisçi: Azərbaycan
Tibb Universiteti

Qəzet 1933 -cü ildən çıxır.

№ 19 (1615) 16 noyabr 2015 - ci il

Qiyməti 40 qəpik

“Doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələrinə və şagirdlərinə verilən təqaüdlərin artırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 30 avqust tarixli 3108 nömrəli Sərəncamında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək üçün təhsilalanlar arasında rəqabət mühiti yaratmaq, onların tədris prosesində fəallığını artırmaq və təhsilə marağını stimullaşdırmaq məqsədi ilə **qərara alıram:**

1. “Doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələrinə və şagirdlərinə verilən təqaüdlərin artırılması

haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 30 avqust tarixli 3108 nömrəli Sərəncamında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013, № 8, maddə 988) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 1.2-ci və 1.3-cü bəndlər aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“1.2. ali təhsil müəssisələrində:

adlı təqaüd alan tələbələrə – 120 manat

magistratura səviyyəsi üzrə:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə – 105 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə – 85 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə – 55 manat

bakalavriat səviyyəsi üzrə:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə – 95 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə – 80 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə – 50 manat

1.3. orta ixtisas təhsili müəssisələrində:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə – 50 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə – 40 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə – 35 manat”.

1.2. Aşağıdakı məzmununda 1-1-ci hissə əlavə edilsin:

“1-1. Azərbaycan Respublikasının ali təhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrində əyani təhsil alan tələbələrə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına təqaüdlər dövlət sifarişi, dövlət hesabına və ödənişli əsaslarla təhsil almalarından asılı olmayaraq, ümumi orta müvəffəqiyyət göstəricisi nəzərə alınmaqla, fənlər üzrə akademik nailiyyətlərinə görə bu Sərəncamın 1.2-ci və 1.3-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş məbləğlərdə ödənilsin.”.

1.3. 2-ci hissə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“2. Müəyyən edilsin ki, təqaüdlərin ödənilməsi, ali təhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrində ixtisaslar üzrə dövlət sifarişi və dövlət hesabına təhsilalanların sayı saxlanılmaqla, dövlət büdcəsindən təqaüd üçün ayrılan vəsait həddində həyata keçirilir.”.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

2.1. doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələrinə və şagirdlərinə təqaüdlərin təyin olunması və ödənilməsi qaydasını 2 ay müddətində hazırlayıb təsdiq etsin;

2.2. bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

3. Bu Sərəncamın 1-ci hissəsi 2016-cı il fevralın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 noyabr 2015-ci il.

BU SAYIMIZDA

Bakıda gənc həkim və tələbələrin II Beynəlxalq kongresi keçirilib

2

Dünyanın tanınmış ekspertləri ATU-nun qonağı olub

7

Tibb
Universitetində
elmi-praktik
konfrans 3

Amerikalı professor akademik Əhliman Əmiraslanovla görüşüb

3

Tibb Universitetinin Kardioloji Akademiyasının toplantısı

3

“REANİMASIYA
VƏ İNTENSİV
TERAPIYA:
GÜVƏNƏ
BİLƏRİKMI?” 5

Tədris Cərrahiyyə Klinikada koxlear implantasiya əməliyyatı aparılıb

7

○ Noyabrın 6- da Azərbaycan Tibb Universitetində gənc həkim və tələbələr 2- ci beynəlxalq konqresi keçirilib. Konqresə ATU-nun müəllim və tələbələri, eləcə də dünyanın 7- dən artıq ölkəsinin onlarla aparıcı universitetlərinin professor – müəllim heyəti və tələbələri qatılıblar.

sin keçirilməsi ilə bağlı defələrlə TEC-in sədri, dosent Müşfiq Həsənovla əlaqə saxlayıb və

tələbələrə verdi. ATU-nun psixiatriya kafedrasının müdri, professor Gəray

Bakıda gənc həkim və tələbələrin II Beynəlxalq konqresi keçirilib

Konqres iştirakçıları əvvəlcə ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Tibb Universitetinin foyesindəki büstünün önünə əklil qoymuş və gül dəstələri düzmüşlər. Bundan sonra tədbirdə Azərbaycan Respublikasının dövlət himni səsləndirilib.

Konqresin açılış mərasimində çıxış edən akademik Əhliman Əmiraslanov belə beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin Tibb Universitetində keçirilməsi artıq bir ənənəyə çevrildiyini bildirib. Bir il bundan öncə universitetimizdə keçirilən gənc həkim və tələbələrin 1-ci beynəlxalq konqresini xatırlayan Ə.Əmiraslanov vurğuladı ki, Tələbə Elmi Cəmiyyəti belə konfransları ənənəvi olaraq hər il keçirir. "Lakin iki il bundan öncə bu cəmiyyətə rəhbərlik edən professor Amalya Əyyubova ilə qərara gəldi ki, bu konfrans yalnız universitet çərçivəsində deyil, beynəlxalq səviyyədə qeyd olunsun. Çünki bu konqres vasitəsi ilə gənclərimiz dünya universitetləri ilə geniş əlaqə yaradar, gələcək elmi tədqiqat işlərini davam etdirmək üçün bu imkanlardan yetərincə faydalana bilərlər. Bununla yanaşı gənclərimizin elmi tədqiqatlarının nəticələrinin müzakirəsi sayəsində diskussiya mədəniyyəti formalaşır. Əlbəttə, hər bir gəncin arzusu oxuyub yüksək səviyyəli mütəxəssis olmaqla yanaşı, həm də öz gələcək karyerasını quraraq doğma vətəninə və ailəsinə fayda verməkdən ibarət olmalıdır. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və memarı, millətimizin ümummilli lideri Heydər Əliyev gələcəyimiz olan gənclərə son dərəcə böyük qiymət verdi və onlara daim diqqət göstərdi. Onun gəncliyimizə qayğısı sayəsində elmin müxtəlif sahələrində bir çox yüksək ixtisaslı mütəxəssislər yetişmişdir ki, bu gün onlar Azərbaycan dövlətinə layiqincə xidmət edirlər. Fəxrle qeyd etməliyik ki, ulu öndərin elmə, təhsilə, səhiyyəyə, mədəniyyətə və eləcə də müxtəlif sahələrə olan diqqət və qayğısı bu gün də möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu konqresin belə yüksək səviyyədə keçirilməsi də məhz

cənab İlham Əliyevin bu sahəyə olan diqqətinin bariz nümunəsidir. Bu il olduğu kimi ötən il də dünyanın 10-a qədər ölkəsindən, xeyli sayda yüksək ixtisaslı, öz sahəsində kifayət qədər tanınmış professor-müəllim heyəti və tələbələr gəlmişdilər. Qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizə gəlmiş

aparılaçağını və bu beynəlxalq tədbirin gənc həkim və tələbələr üçün faydalı olacağına əminliyini söylədi: "Konqresdə həmçinin qardaş Türkiyə, Almaniya, İtaliya, Rusiya, Gürcüstan, İran və İngiltərənin nüfuzlu universitetlərindən gəlmiş nümayəndələrin onkologiya,

bu nümayəndə heyəti təkəcə bu konqresdə iştirak etmir, həmçinin onlar respublikamızda gedən inkişafı tanış olurlar, təhsilimizin nailiyyətlərini görür, millətimizin mədəniyyəti və adət-ənənələri ilə yaxından tanış olurlar. Onlar öz ölkələrində Azərbaycan haqqında fikir formalaşdırırlar."

Sözünə davam edən akademik Ə.Əmiraslanov TEC-in elmi rəhbəri, professor Amalya Əyyubovanın bu sahədəki uzun illik fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək noyabrın 7-dək davam edəcək konqresdə təbabətin aktual problemlərinə həsr olunmuş elmi müzakirələrin

cərrahiyyə, mikrobiologiya, histologiya, eczaçılıq, stomatologiya, pediatriya, genetik, tibbi statistika və ümumi mövzular üzrə elmi məruzələri dinlənəcəkdir. Eyni zamanda, yerli və xarici tələbələr təqdimatlarla çıxış edəcəklər. Bu isə ölkələrimiz arasında yeni elmi əlaqələrin qurulması, tibb sahəsində mövcud əməkdaşlığın və gələcək əlaqələrinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayacaqdır."

Türkiyənin İstanbul Universitetinin professoru Cavit Avçı çıxışında konqresdə ikinci dəfə iştirak etməsindən məmnun qaldığını qeyd edərək bildirdi ki, konqre-

geniş fikir mübadiləsi aparıblar. Türkiyəli alim çıxışında vurğulayıb ki, gənc həkim və tələbələrin elmi tədqiqat işlərinə cəlb olunmasında və onlarda diskussiya mədəniyyətinin formalaşmasında belə tədbirlərin böyük əhəmiyyəti vardır. Bu cür beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi ölkələrimiz

Gəraybəyli və İsmayıl Atayev "Dissosiativ pozuntularda psixoloji korreksiyanın istifadəsi," Türkiyənin Acıbadem Universitetinin Tibb Məktəbindən gəlmiş Murat Aksoy və Turqut Ekici "Türkiyədə tibb tələbələri arasında səriştesizliyə münasibət" və bu kimi aktual mövzularla çıxış

arasında təhsil əlaqələrimizin inkişaf etməsində səmərəlidir və gənclərimizin dünyaya inteqrasiyası istiqamətində böyük rol oynayır, dünya ölkələrinin tibb təhsili üzrə təcrübə mübadiləsinin aparılmasında mühüm yer tutur. Azərbaycanın sürətlə inkişaf etdiyini və günü-gündən gözəlləşən Bakını İstanbul qədər sevdiyini söyləyən türkiyəli alim, professor Cavit Avçı ATU-ya xatirə hədiyyəsini də təqdim edib.

Sonra universitetin elmi işlər üzrə prorektoru, professor İbrahim İsayev rəqlamenti elan edərək plenar iclasda çıxış etmək üçün sözü gənc həkim və

etdilər.

Konqresin bədii hissəsində 2 sayılı Bakı musiqi məktəbinin şagirdləri tərəfindən ifa olunan Azərbaycan və dünya xalqlarının musiqilərini iştirakçılar alqışlarla qarşıladı.

İki gün davam edən "Gənc həkim və tələbələrin 2-ci beynəlxalq konqresi" öz işini plenar və bölmə iclaslarında davam etdirmişdir. Sonda qaliblər diplom və sertifikatlarla təltif olunmuşlar.

Tibb Universitetində elmi-praktik konfrans

Noyabrın 10-da Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) Tədris Terapevtik Klinikasında "Təbabətin aktual problemləri -2015" mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirildi.

bi avadanlıq barəsində də məlumat verdi: "hazırda Tibb Universitetində mövcud olan elektron mikroskopdan ən son elmi tədqiqatların aparılması

Tədbirin açılışında çıxış edən akademik Əhliman Əmiraslanov bu tip konfransın artıq ikinci dəfə keçirildiyini

üçün istifadə olunur. ATU-nun eczaçılıq fakültəsi də qrant layihəsi çərçivəsində müasir tip cihazlar əldə edib".

qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, Tibb Universitetində təbabətin aktual problemlərinə həsr olunmuş toplantının ardıcıl olaraq hər il keçirilməsi planlaşdırılıb: "Konfransda müzakirə olunacaq mövzuların hər biri özünəməxsus səviyyədə vacib, önəmli mövzulardır. İnanıram ki, bu müzakirələr informativ baxımdan əhəmiyyətli olacaq, bizə xeyli məlumatlar verəcək".

Akademik Ə.Əmiraslanov həmçinin ölkəmizdə elmin inkişafı, elmi araşdırmaların aparılması üçün hər cür şərait yaradıldığını, bu sahəyə dövlət başçısı cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən böyük diqqət və qayğı göstərildiyini qeyd etdi.

Ə.Əmiraslanov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdə cənab Prezidentin şəxsən iştirak etdiyini, bir sıra məsələlərlə bağlı mövqeyini açıqladığını xatırladı.

Akademik çıxışında ATU əməkdaşlarının əldə etdiyi elmi nailiyyətlər, universitetin malik olduğu modern tib-

rozu zamanı transplantasiya, müxtəlif mənşəli neoplazmaların erkən diaqnostikası və proqnozlaşdırılması və digər mövzularda məruzələr dinlənildi.

Toplantıda ATU-nun əməkdaşları ilə yanaşı Ukraynanın V.K.Qusak adına Təxirəsalınmaz və Bərpa İnstitutundan olan alimlər də iştirak etdirdilər.

Amerikalı professor akademik Əhliman Əmiraslanovla görüşüb

ATU-nun Onkoloji Klinikasında Amerikanın Tennessee Universitetinin Tibb Elmləri Mərkəzinin direktoru, professor Alvo Veir "Yoğun bağırsaq xərçəngi" mövzusunda mühazirə oxudu.

100 çarpayılıqdır. Onkologiya sahəsində elə əməliyyat yoxdur ki, bu klinikada icra olunmasın".

Qonaq, professor Alvo Veir Bakını çox sevdiyini, burada olmaqdan məmnun oldu-

Mühazirədən əvvəl professor Alvo Veir akademik Əhliman Əmiraslanovla görüşdü. Görüşdə akademik Ə.Əmiraslanov belə mühazirələrin və qarşılıqlı fikir mübadiləsinin həkim-mütəxəssislər, o cümlədən rezidentlər üçün əhəmiyyətli olduğunu bildirdi. Akademik Ə.Əmiraslanov həmçinin ATU-nun Onkoloji Klinikası haqqında da qonağa məlumat verdi. "Onkoloji klinikamız

ğunu bildirdi.

Qeyd edək ki, professor Alvo Veir Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət Departamenti tərəfindən maliyyələşdirilən "Fulbright mütəxəssis proqramı" çərçivəsində Bakıya gəlib. Professor 3 həftə ərzində ATU-nun bütün klinikalarında mühazirələrlə çıxış edəcək.

Tibb Universitetinin Kardioloji Akademiyasının toplantısı

Tibb Universitetinin Tədris Terapevtik Klinikasında Azərbaycan Tibb Universitetinin Kardioloji Akademiyasının (ATUKA) növbəti toplantısı keçirilib.

ğunu və günbəgün ATUKA-ya kardioloqların marağının artdığını söylədi. O, bu günkü toplantının "Yuxu apnesi" mövzusunda olacağını, noyabr ayından etibarən isə 3 aylıq "aritmologiya məktəbinə" start veriləcəyini bildirdi.

Məktəbdə 52 ayı mövzuda dərslərin keçiriləcəyini və bu günədək keçirilmiş ən uzun müddətli kurs olacağını vurğuladı. ATU-nun beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru dosent Rəhimə Qabulova da tədbirə böyük marağı Tibb Universitetinin uğuru adlandırdı və ölkəmizə ilk dəfə səfər edən professor Əmir Şərəfxaniyə uğurlar arzuladı.

Toplantını giriş sözü ilə açan Tədris Terapevtik Klinikasının direktoru, professor Surxay Musayev zala toplaşmış və kardiologiya sahəsində müvəffəqiyyət qazanmış hər kəsi salamlayaraq tədbirə olan böyük marağı yüksək qiymətləndirdi. O, ATUKA-nın qısa zamanda cəmiyyətdə özünə mühüm yer tutduğunu vurğuladı, həkimlərin tibb sahəsinin yeniliklərinə qarşı böyük marağını alqışladığını söylədi. Surxay Musayev bu günlərdə ölkəmizə səfərə gələn və əslən azərbaycanlı olan, hazırda Amerika Birləşmiş Ştatlarında fəaliyyət göstərən pulmonoloq, professor Əmir Şərəfxanini tədbir iştirakçılmasına təqdim etdi. Tədris Terapevtik Klinikasının Ürək-Damar Mərkəzinin rəhbəri dosent Fərid Əliyev də çıxış edərək Azərbaycan Tibb Universitetinin Kardioloji Akademiyasının yaranma tarixindən və yaradılma məqsədindən danışdı. "Birlikdə müzakirə edək" devisi altında bu günədək 3 görüşün uğurla baş tutdu-

Əmir Şərəfxani də öz növbəsində Azərbaycana səfərindən çox məmnun olduğunu, bu cür görüşlərin davamlı olmasının vacibliyini vurğuladı. Qonaq öz çıxışında yuxu pozğunluqlarının pasiyentlərin müayinə nəticələri üzərində aparılmış araşdırmalarla diqqətə çatdırdı. Yuxu pozğunluqlarının səbəblərini, əlavə risk faktorlarını açıqladı. Toplantı yerli həkimlərin sualları və diskussiyaları ilə davam etdi.

ATU-nun mətbuat xidməti

Bir kərə yüksələn bayraq bir daha enməz!

9 noyabr Azərbaycan Üçrəngli Bayrağının yaranması günüdür. 1918-ci ilin noyabrın 9-da qəbul edilmiş bu bayraq bu gün müstəqil Azərbaycan Respublikasının rəsmi dövlət bayrağıdır.

1918-ci il 28 may tarixində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti öz müstəqilliyini elan edərək Şərqdə ilk demokratik təsisatlara söykənən hüquqi dövlət olduğunu nümayiş etdirdi. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə isə istiqlalımızı elan edən Milli Şuranın sədri idi. Həmin il iyunun 21-də dövlət bayrağının təsisi haqqında ilk qərar qüvvəyə minir və qırmızı rəngli bayrağımızda üzərində ağ rəngli aypara və ağ rəngli səkkizguşəli ulduz təsvir olunurdu. Bugünkü dövlət bayrağımız isə 1918-ci ilin noyabrın 9-da cümhuriyyət hökumətinin iclasında qəbul edilmişdir. Üçrəngli milli bayrağımız isə böyük milli ideoloqumuz Əli bəy Hüseynzadənin vaxtilə irəli sürdüyü "Türkcülük, islamçılıq və müasirlik" ideoloji düsturu əsasında hazırlandı. Milli bayrağımız göy, qırmızı, yaşıl və üzərində aypara və səkkizguşəli ulduz şəklində təsdiqləndi. İstiqlalımızın elan olunmasından, tanınmasından tutmuş, dövlət strukturlarının yaranması, milli atributların ərsəyə gəlməsi, xaric ölkələrə gənclərin təhsil almağa göndərilməsi, beynəlxalq konfranslarda ölkəmizi təmsil etməsi, sonralar diasporumuzun qurulması da daxil olmaqla bütün sahələrdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin bir siyasi lider kimi fəallığı və həlledici təsiri olmuş və bir sıra məsələlərdə hətta prinsipliliyi və qətiyyəti ilə seçilmişdir. Onun fəaliyyət istiqamətlərinə diqqət yetirdikdə sabit və yüksələn xəttin bütün ömrü boyu onu izlədiyi üzə çıxır. Həmişə alovlu, arqumentli çıxışları ilə auditoriyanı ələ alan M.Ə.Rəsulzadə 1918-ci ilin dekabrın 7-də parlamentimizin təntənəli açılışında məşhur çıxışını etmiş və demişdir: "... müstəqil Azərbaycanı təmsil edən o üç boyalı bayraq Şurayi-Milli qaldırılmış, türk hürriyyəti, islam mədəniyyəti

və müasir Avropa iqtidari-əhrarınəsinə təmsil edən bu üç boyalı bayraq daima başlarımızın üstündə ehtizaz edəcəkdir. Bir dəfə qaldırılmış bayraq bir daha enməyəcəkdir".

70 illik ədalətsizlikdən sonra, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hələ sovet əsarətindən qurtulmağımıza bir il qalmış, 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin qərarı ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti zamanı mövcud olan üçrəngli bayraq Muxtar Respublikanın Dövlət bayrağı kimi qəbul edilib. 1991-ci il oktyabrın 18-də isə müstəqillik haqda Konstitusiyaya Aktı qəbul olunub və üçrəngli bayrağımız Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı kimi yenidən dəlğalanmağa başlayıb.

Hər il noyabrın 9-u Azərbaycanda Dövlət Bayrağı günü kimi qeyd edilir. Bu gün Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 1918-ci il 9 noyabr qəbul etdiyi ilk bayraqla bağlıdır. Dövlət Bayrağı Günü ilə bağlı Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə edilən əlavəyə görə, bu bayram ölkədə qeyri-ış günü olan bayramların siyahısına daxil edilib.

Bakıda Dövlət Bayrağı Meydanının yaradılması barədə sərəncam Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2007-ci il noyabrın 17-də imzalanıb. İlk Dövlət Bayrağı Günü isə 2010-cu ilin noyabrın 9-da qeyd olunub.

Konstitusiyaya günü münasibətilə konfrans

◆ Bu günlərdə Azərbaycan Tibb Universitetinin İctimai Fənlər kafedrasında 12 Noyabr Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsinin 20 illiyi ilə əlaqədar konfrans keçirilib. Konfransda kafedra əməkdaşları, 205, 703, 625 qrup tələbələri və qonaqlar iştirak edib. Konfransı giriş sözü ilə İctimai fənlər kafedrasının müdiri, professor Qoşqar Əliyev açaraq konstitusiyanın mahiyyətinə, tarixi əhəmiyyətinə, insan hüquq və azadlıqları, digər məsələlərə toxunub.

Sonra 703^b qrupun tələbəsi Günel Təhməzova çıxış edib. O, ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra yeni Konstitusiyanın hazırlanması zərurətinin meydana çıxdığını, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə xüsusi komissiyanın yaradıldığını və Konstitusiyaya layihəsinin ümumxalq müzakirəyə çıxarıldığını tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb. 1995-ci il noyabrın 12-də referendum yolu ilə müstəqil

Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul olunduğu

nisi ümumimilli lider Heydər Əliyevdir" mövzusunda çıxış

nu qeyd edib. Öz çıxışında konstitusiyanın tarixi ilə bağlı məqamlara da toxunub.

Sonra tələbələrindən Rüksarə Qasımzadə "Konstitusiyamızda gənclər hüququ", Fidan Yaqublu "İlk Milli Konstitusiyamızda təhsil hüququ", Anar Pəsiyevin "Milli Konstitusiyamızın ba-

ediblər. Onların çıxışları iştirakçılar tərəfindən maraqla qarşılanıb. Konstitusiyamızın 20 illik yubileyi ilə bağlı təbriklər söyləndikdən sonra konfrans öz işini yekunlaşdırıb.

**Cavanşir Sadıqov,
Elbrus Sadıqov,
İctimai fənlər kafedrasının
dosentləri**

12 noyabr Konstitusiyaya günüdür

Əsrlər boyu böyük mərhələlərdən keçib tarixi müstəqilliyinə qovuşan xalq qarşısında ötən əsrin 90-cı illərində dövlət təsisatlarının yaradılması, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu bütün zərurəti ilə gündəlikdə dururdu.

Bunu isə xalqın iradəsini ifadə edən Konstitusiyaya olmadan etmək mümkün deyildi. Məhz bu amili nəzərə alan ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifliyi ilə noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə müstəqil Azərbaycanın ilk konstitusiyası qəbul edildi.

Ötən əsrin 90-cı illərində Dövlət Müstəqilliyi haqqında konstitusiyaya aktını qəbul edən Azərbaycan suveren bir ölkə kimi Dünya Birliyinin üzvü olsa da, qarşıda hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu kimi mühüm bir vəzifə dayanırdı. Müstəqilliyi şərtləndirən başlıca amillərdən biri dövlət təsisatlarının yaradılması və bu sahədə olan boşluqların aradan qaldırılması idi. Demokratik cəmiyyət quruculuğu xətti tutan ölkəmizin ilk növbədə mükəmməl qanunlar toplusuna ehtiyacı var idi. Köhnə sovet qanunları artıq müasir dəyərlərə cavab vermirdi. Demokratik islahatlar yeni konstitusiyanın tezliklə qəbul olunmasını tələb edirdi. 1994-cü ilin axırları 1995-ci ilin əvvəllərində Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının yaradılması ilə bağlı məsələ gündəmə gəldi. Prezident Heydər Əliyevin sədrliyi ilə xüsusi komissiyası təşkil edildi. Mütəxəssislərdən ibarət işçi qrupu layihənin ilkin mətnini hazırlamağa başladı. Konstitusiyaya komissiyasının sədri Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçən komissiyanın ilk iclasında layihədə ümumbəşəri dəyərlərin, xalqın tarixi keçmişinin və son illərin təcrübəsinin ciddi nəzərə alınması bir vəzifə olaraq qarşıya qoyuldu. Xarici dövlətlərin ölkəmizdəki səfirlərinin iştirakı ilə keçən həmin iclasda Prezident Heydər Əliyev yaranacaq yeni konstitusiyanın əsas prinsiplərinin necə olacağını bəyan etdi. Birmənalı şəkildə demək olar ki, layihənin müəllifi ümummilli lider Heydər Əliyevin özü idi. Hər bir fəsil və maddənin yazılmasına qədər gərgin əmək sərf edən ulu öndərin müəllifi olduğu bu layihə 1995-ci ilin oktyabrın 15-də ümumxalq müzakirəsi üçün mətbuatda dərc olundu. Cəmiyyətin demək olar ki, bütün təbəqələri müzakirələrə cəlb edildi. Təkliflər nəzərə alınmaqla layihənin yekun variantı 1995-ci ilin noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul edildi.

Azərbaycanın ilk konstitusiyası dövlət hakimiyyətinin hakimiyyətlərin bölgüsü prinsipi əsasında təşkil olunduğunu müəyyən etdi. Təkcə bir faktı demək kifayətdir ki, Konstitusiyanın 158 maddəsindən 57-sində və üç fəsildən birində insan hüquq və azadlıqları təsbit edilirdi ki, bu da gənc müstəqil Azərbaycanın demokratik və hüquqi cəmiyyət qurmaq məramında olduğunu təsdiq edirdi. Bu, Heydər Əliyev konstitusiyası idi ki, onun əsas prinsipləri azad və müstəqil Azərbaycanın uzunmüddətli gələcəyinə hesablanmışdı. Bu Ali sənəd ölkədə həyata keçirilən hüquqi – demokratik islahatlar üçün möhkəm bir təməl idi. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının əldə etdiyi bugünkü uğurlarının hüquqi başlanğıcında da məhz, ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat verdiyi Azərbaycanın ilk konstitusiyası dayanır. İlk ali qanunu qəbul etməklə Azərbaycan xalqı bütün cəmiyyətin və hər kəsin firavanlığını, azadlığını və təhlükəsizliyinin bərqərar edilməsini arzuladı, keçmiş, indiki və gələcək nəsillər qarşısında tarixi məsuliyyətini bəyan etdi. İlk Konstitusiyamız, eyni zamanda xalqımızın dünyəvi, milli – mənəvi prinsipləri rəhbər tutaraq seçdiyi gələcək yolun ifadəsi idi. Zaman keçdikcə Əsas Qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, onun müasir tələblərə uyğunlaşdırılması demokratik inkişaf yolunda olan bütün dövlətlər üçün səciyyəvi haldır. 2002-ci ildə Azərbaycan Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsinə yaranan ehtiyac da məhz bütün sahələrdə nəzərə çarpan sürətli inkişafdan irəli gəlirdi. Həmin il ilk dəfə keçirilən Konstitusiyaya islahatlarından sonra respublikanın ictimai –siyasi həyatında fundamental dəyişikliklər – iqtisadi, siyasi, hüquqi islahatların dərinləşməsi, demokratikləşmə prosesinin sürətlənməsi və digər pozitiv yeniliklər Azərbaycan Konstitusiyasında yenidən bir sıra əlavə və dəyişiklikləri obyektiv tələbatla çevirdi. 2009-cu il martın 18-də Əsas Qanundakı əlavə dəyişikliklərə münasibəti öyrənən ümumxalq səsverməsi prezident İlham Əliyevin demokratikləşmə və liberallaşmaya xidmət edən, insan hüquqlarının qorunmasında əlavə imkanlar açan siyasətinin xalq tərəfindən birmənalı şəkildə dəstəkləndiyini bir daha təsdiq etdi.

Tibbi şuranın yığıncağında

Noyabrın 12-də ATU-nun Tədris Terapevtik Klinikasının Tibbi Şurasının növbəti yığıncağını açan klinikanın direktoru, professor Suxay Musayev gündəlikdə duran məsələlərə keçməzdən önce professor-müəllim heyətini və bütün tibbi personalı Konstitusiyaya Günü münasibətilə təbrik etdi. O, ana yasamızı tarixi barədə məlumat verərək ulu öndərimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hazırlanan və 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu yolu ilə qəbul edilən müstəqil Azərbaycanın son Konstitusiyasını dünyanın ən təkmil konstitusiyalarından biri kimi dəyərləndirdi.

Klinikanın direktoru yaddaqlan bir gündə mənalı ömrünü bütövlükdə Azərbaycan Tibb Universiteti ilə bağlayan professor Yaqub Qurbanovu da yubileyi münasibətilə təbrik edərək ona gələcək fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Bundan sonra gündəlikdə duran məsələlər diqqətə çatdırıldı və əvvəlcə klinikanın oktyabr ayındakı müalicə-diaqnostik fəaliyyətinin yekunları haqqında klinikanın baş həkimi, dosent Ramin Bayramlının hesabatı dinlənildi.

Baş həkim hesabatını əsasən statistik rəqəmlər üzərində quraraq paralellər apardı, aylıq göstəriciləri slaydlar vasitəsilə nümayiş etdirdi. Hesabatda bu ilin oktyabr ayı ərzində klinikaya

506 nəfərin daxil olduğu, 455 nəfərin isə çıxdığı qeyd edildi. Müqayisə üçün deyək ki, sentyabr ayında klinikaya daxil olan xəstələrin sayı 321 nəfər, klinikadan çıxan xəstələrin sayı 266 nəfər olub. Ən çox xəstə yenə terapiya profilli şöbələrdə qeydə alınıb (264 nəfər daxil olub, 297

106-sı qadın olub. Xəstələrin yaşı 18-93 arasında dəyişib. Birbaşa qəbuldan RİTŞ-ə 203 xəstə gəlib, 29 xəstə başqa xəstəxanalardan bizim klinikaya köçürülüb. Klinikamızın şöbələrindən RİTŞ-ə köçürülən xəstələrin sayı isə 66-dır. Intensiv müalicədən sonra 134 xəstə

bilər. "Reanimatoloqların dedəbabadan öz xəstəsi olmur" deyimini xatırladan I daxili xəstəliklər və reanimatologiya kafedrasının müdiri, professor İsfəndiyar İsmayılov briqada sistemine keçməklə nəticələri daha da yaxşılaşdırmağın müm-

illərindən güvənc yeri olduğunu, bu gün də yüksələn xətt üzrə inkişaf etdiyini söylədi. Evə yazılan xəstələrin sayının azaldılması təklifini də irəli sürən professor bunu reanimasiya işinin prinsipi ilə əlaqələndirərək bildirdi ki, xəstə kritik vəziyyətdən çıxdıqdan sonra mütləq uyğun

"REANİMASIYA VƏ İNTENSİV TERAPİYA: GÜVƏNƏ BİLƏRİKMİ?"

nəfər çıxıb). Bu il klinikaya daxil olan xəstələrin sayı 2014-ci ildə müqayisədə cüzi də olsa artıb. Belə ki, ötən ilin oktyabr ayında klinikaya daxil olan xəstələrin sayı 496 nəfər idi. Hesabatda klinikanın bölmələri üzrə daxil olan xəstələr, onların xəstəliklərinin profilləri, həmçinin noyabrın ilk həftəsində klinikaya 152 nəfərin daxil olması barədə məlumat da öz əksini tapdı.

"Reanimasiya və intensiv terapiya: güvənə bilirikmi?" adlanan növbəti hesabatla çıxış edən şöbənin müdiri, dosent Əliyev Sultanov bildirdi ki, şöbə öz aktiv işinə 2011-ci il aprelin 18-dən başlayıb. O vaxtdan indiyədək şöbədə 1437 xəstə müalicə alıb. İki reanimasiya zəlinin biri böyüklər, biri uşaqlar üçündür. Şöbədə 3 intensiv terapiya palatasının biri, 25 funksional çarpayının isə 7-si uşaqlar üçün nəzərdə tutulub. Şöbə ən müasir aparatlar və cihazlarla təchiz olunub.

Şöbə müdiri 2015-ci ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində şöbədə cəmi 293 xəstənin müalicə aldığı, onlardan da 269-nun böyük, 24-nün uşaq olduğunu dedi: "269 böyük xəstədən 163-ü kişi,

şöbələrdə yerləşdirilib, 21 xəstə başqa xəstəxanalara, əsasən, cərrahi əməliyyatlar üçün köçürülüb".

Reanimasiya və intensiv terapiya şöbəsinin həkim-reanimatoloqu Emil Qasımov isə müxtəlif diaqnozlarla şöbəyə daxil olan konkret 4 xəstə üzərində aparılan müayinə və müalicə üsullarından danışdı. Ağır vəziyyətdə şöbəyə gətirilən xəstələrin sağalaraq evə qayıtması faktları həm də "Rea-

nimasiya və intensiv terapiya şöbəsinə güvənə bilirikmi?" sualının cavabı kimi qiymətləndirile

şöbəyə köçürülməlidir. Onun sözlərinə görə, bu eyni zamanda şöbələrdə xəstə sayının artmasına da təsir göstərir. Professor çıxışında ölüm faktlarını müzakirə etməyin vacibliyinə və aparılan tədbirlərin effektivliyinin qiymətləndirilməsinə də toxundu.

Tibbi şuranın genişləndirilmiş yığıncağında qeydiyyatı olmayan ambulator kart yazılması barədə iradlar da səsləndi və ambulator qəbul zamanı yol verilən bezi nöqsanlara aydınlıq gətirildi.

Arif MƏMMƏDLİ

Tədris Terapevtik Klinikada Amerikalı professor tərəfindən mühazirə oxunub

Amerika Birleşmiş Ştatlarının Dövlət Departamenti tərəfindən maliyyələşdirilən "Fulbright mütəxəssis proqramı" çərçivəsində hemotoloq-onkoloq, professor Alva Boven Veirin Azərbaycan Tibb Universitetinin Tədris Terapevtik Klinikasında ilk mühazirəsi baş tutub.

Mühazirədən önce Klinikanın direktoru professor Suxay Musayevlə görüşən qonaq pasiyentlərin müasir şərtlər daxilində müalicə alması üçün yaradılmış şəraitdən məmnun qaldığını bildirdi. Professor Suxay Musayev də öz növbəsində Alva Boven Veirin ölkəmizə səfərini

yüksək qiymətləndirdi, klinikanın mövcud geniş imkanlarından söz açdı, yaxın zamanda sümük iliyi transplantasiyasına başlanılacağını diqqətə çatdırdı, bu məqsədlə kadrların hazırlandığını söylədi. Klinikanın şöbələri haqqında qonağa ətraflı məlumat verdi. Hemotoloq-onkoloq Alva Boven Veir daha sonra

Tibb Universitetinin həkim rezidentləri və tələbələri qarşısında "Qan hüceyrələrinin artması" mövzusunda mühazirə ilə çıxış etdi, qanda eritrositlərin və trombositlərin artma səbəblərindən danışdı. Sonda həkim rezident və tələbələrin dünya təcrübəsində mövcud olan müasir müalicə üsulları ilə bağlı sualları cavablandırıldı.

Mühazirənin ardından amerikalı qonaq Tədris Terapevtik Klinikasının Hematologiya şöbəsində oldu, müalicə alan xəstələrlə yaxından maraqlandı.

Klinikanın həkimi, Hematologiya şöbəsinin müdiri Valeh Hüseynov amerikalı professorla birlikdə pasiyentlərin müalicəsinin bundan sonrakı gedişatını müzakirə etdi.

ATU-nun futbol komandası kubok qazandı

YAP-ın Nəsimi rayon təşkilatı oktyabr ayını "gənclər ayı" elan edib. Bununla əlaqədar bir sıra silsilə tədbirlər keçirilib ki, bunlardan da biri universitetlər arası futbol yarışlarıdır.

mərhələsində ATU ilə Neft Akademiyasının komandaları yarışdı. Finalda iştirakçılara YAP Nəsimi rayon təşkilatının sədri Mələhət İbrahimqızı uğurlar diləyərək, onları oyun meydançasında fəal olmağa çağırıb.

ATU-nun Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri Elşad Novruzovun sözlərinə görə, Nəsimi rayonunda yerləşən 4 universiteti təmsil edən futbol komandaları arasında yarışlar baş tutub. Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) futbol komandası da yarışma iştirakçılarında biri olub.

İlk yarış Tibb Universiteti ilə Slavyan Universitetinin komandaları arasında keçirilib və ATU-nun komandası 3:1 hesabı ilə qalib gəlib. Final

Daha sonra yarış başlayıb. Hər iki ali təhsil ocağını təmsil edən futbol komandaları fəallıq nümayiş etdirdilər də, oyun boyu üstünlük Tibb Universitetinin gənc futbolçularında olub. Oyun 11:1 hesabı ilə ATU komandasının xeyrinə başa çatıb.

Qeyd edək ki, ATU-nun futbol komandasının məşqçisi Şükür Bayramov, kapitanı İlkin Rüstəmovdur.

ATU-nun mətbuat xidməti

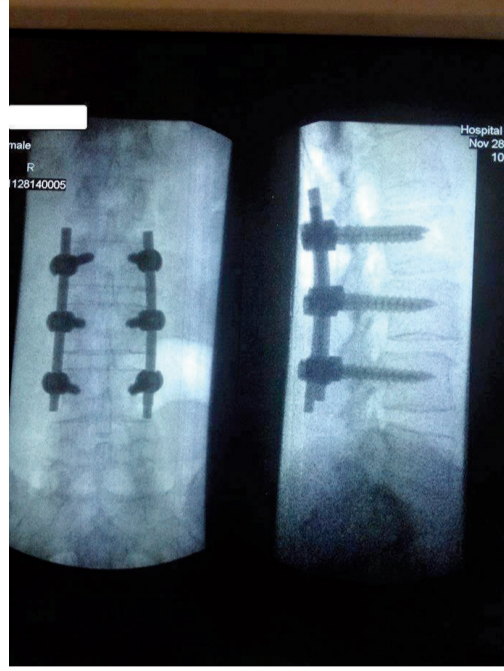
Onurğa problemləri zamanı nəyə diqqət etməli?

Müasir dövrdə keçirdiyimiz həyat tərzinə xas olan xəstəliklərdən biri də onurğa xəstəlikləridir. Hazırda onurğa ilə bağlı problemlər geniş yayıldığına görə ATU-nun Tədris Cərrahiyyə Klinikasının neyrocərrahiyyə şöbəsinin müdiri Fərid Qaralovla da elə bu mövzuda söhbət etdik.

Qeyd edək ki, Fərid Qaralov 2005-ci ildə ATU-nun müalicə işi fakültəsini bitirib, həmin ildə də Türkiyənin Egey Universitetində uzmanlıq kursu keçib. 2012-ci ildə təhsilini başa vuraraq uzman neyrocərrah adını qazanıb. Daha sonra Bakıya dönərək 2012-ci ildən ATU-da ilk olaraq baş laborant, daha sonra assistent kimi fəaliyyətini davam etdirib.

F.Qaralov deyir ki, onurğanın dar kanalı, yəni "spenal stenozis" və fəqərələr arası diskin sürüşməsi, yəni "spondilodispezi" kimi xəstəliklər kifayət qədər geniş yayılıb.

- Əvvəlcə "spenal stenozis" adlandırdığımız xəstəlik haqqında danışmaq istərdim. Onurğa beyninin içində onurğa kanalı yerləşir ki, onun ölçüləri hər bir insanın öz orqanizminə uyğundur.

Bəzən bu ölçünün daralması və həmin onurğa beyninin sıxılması nəticəsində əmələ gələn xəstəlik "spenal stenozis" adlanır. Bu xəstəliyin ilk əlaməti bel ağrılarıdır. Bəzən onurğanın bütün nahiyələrində - məsələn, boyun, döş, bel, oma nahiyəsində də ağrılar olur. Amma daha çox buna bel-oma ətrafında rast gəlinir. Xəstədə xroniki ağrıların, hərəkətin çətinləşməsi, əllərdə və ayaqlarda gücsüzlük, keyimə, daha sonra yerləşən pozulması və nəticədə sidik qaçırma

əlamətləri ortaya çıxma bilər. Xəstənin şikayətlərini dinlədikdən, həm də xəstəliyə uyğun radioloji görüntüsünə baxdıqdan sonra biz əməliyyatın vacib olub-olmamasına qərar veririk. Dar onurğa kanalı ilə bağlı xəstəliklərə xas olan xüsusiyyətlərdən biri də xəstənin müəyyən bir məsafəni yeridikdən sonra oturmağa məcbur olmasıdır. Məsələn, elə xəstələr var ki, 1 kilometr gəzəndən sonra ayaqları ağrıyır və oturmağa məcbur olurlar. Bu, onurğanın bel nahiyəsindəki kanallarda problemindən xəbər verir. Amma xəstə artıq 500 metrədən, 100 metrədən, hətta bəzən 1-2 metrədən sonra ağrıdan gəzə bilmirsə, onda belə xəstəyə əməliyyat vacibdir.

- Bu xəstəlik zamanı hansı növ əməliyyat aparılır?

- Əməliyyat zamanı həmin dar onurğa kanalı xüsusi hazırlanmış metal fiksatorlar vasitəsilə fiksə olunur, daha sonra onurğanın həmin hissəsi aradan qaldırılaraq onurğa beyninə birləşdirilir. Əməliyyatın məqsədi bundan ibarətdir. Bu, texniki olaraq ən çox icra etdiyimiz cərrahiyyə əməliyyatlarından biridir. Bu xəstəlik əsasən orta və yaşlı insanlarda müşahidə olunur.

- Bir çox adamlar onurğada disk sürüşməsi, yırtıqlardan şikayətlənirlər. Bu xəstəliyin mahiyyəti nədir?

- İnsanların "bel sürüşməsi" adlandırdığı bu xəstəliyin tibbi adı "spenal spondilodispezi"dir. Bu xəstəlik travmadan sonra, yaxud da müəyyən yaşdan sonra əmələ gələ bilər. Bu zaman fəqərələrin bir-birinin üzərində normal düzülüş ardıcılığı pozulur. Belə xəstələrdə disk sürüşməsi olan nahiyədə şiddətli ağrılar baş verir. Adətən uzandıqda bu ağrılar nisbətən azalır. Lakin ayağa qalxıb yeridikdə isə ağrılar olduqca şiddətlənir. Beləliklə, disk sürüşməsində də bir çox hallarda xəstəliyin ilkin əlaməti bel ağrısıdır. Lakin xəstədə ayaq ağrıları, gücsüzlük də müşahidə oluna bilər. Bu zaman cərrahiyyə əməliyyatında qeyri-stabil, sürüşmüş nahiyə fiksatorlar vasitəsilə fiksə olunur və sürüşmə aradan qaldırılır. Xəstələr bu əməliyyatdan sonra ağrılardan xilas olur, öz normal həyatlarına davam edə bilərlər.

Günəl ASLANOVA

Sonsuzluğu müalicə etmək mümkündür

Sonsuzluq dünyada aktual problemlərdən hesab olunur. Son statistik məlumatlara görə, dünyada hər yeddi cütlükdən biri bu problemlə qarşılaşır. Təbabətin yenilikləri – süni mayalanma (EKO), donor toxum hüceyrələrindən istifadə metodu və digər bu kimi vasitələr çox ailələrə valideynlik səadətini duymaq imkanını yaradır. Azərbaycanda sonsuz ər-arvadlara hansı texnologiyalar təklif edilir? EKO zamanı uşağın cinsini "sifariş" etmək olarmı? AZƏRTAC-ın bu və digər suallarını Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat Mamalıq və Ginekologiya İnstitutunun elmi əməkdaşı, tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Aynurə Əmirova cavablandırır.

- Aynurə xanım, Azərbaycanda ödənişsiz EKO xidmətlərinin tətbiqi planlaşdırılırmı? Bu xidmətlərdən kimlər istifadə edə bilər?

-Azərbaycanda ödənişsiz EKO xidmətlərinin tətbiqi yaxın gələcək üçün qarşıya qoyulan perspektiv vəzifələrdən biridir. Lakin EKO proqramında xaricdən gətirilən bahalı dərman vasitələrindən istifadə edildiyi üçün hazırda bu mümkün deyil. Dövlət dəstəyi göstəriləcəyi halda ödənişsiz EKO xidmətlərindən müəyyən göstəricilərə malik aztəminatlı ər-arvadlar istifadə edə bilərlər.

- Azərbaycanda süni mayalanma xidmətlərinə dair müraciətlərin statistikasına barədə nə deyə bilərsiniz? Bu xahişlə müraciət edən ər-arvadların sayının artması nə ilə bağlıdır?

- Klinikalarda EKO tsikllərinin keçirilməsi statistikasını respublika üzrə ümumi məlumatlar cəmlənmədən aparılır. Ona görə də sonsuzluğun məlum müalicə növünün göstəriciləri və faizi müxtəlif rəqəmlər arasında dəyişir. Bu müalicə metoduna müraciət edən ər-arvadların sayının artması son illər sonsuzluğun çoxalması, habelə sonsuzluğun başqa müalicə metodları səmərəsiz olduğu halda ər-arvadın ən qısa müddətə uşağa sahib olmaq arzusu ilə bağlıdır.

- EKO yolu ilə genetik xəstəliklər ötürülürmü?

Onların qarşısını necə almaq olar?

- EKO proqramı təkə sonsuzluğun müalicəsini nəzərdə tutmur, həm də implantasiya qabağı genetik diaqnostika metodu əsasında döldə genetik xəstəliklərin inkişafının qarşısının alınması məqsədləri ilə istifadə edilir. Bu metod genetik cəhətdən sağlam embrionun seçilməsinə və hamiləliyin normal inkişafına imkan yaradır. Bu metoddan, məsələn, valideynlərdə talassemiya kimi genetik xəstəliklər olan zaman istifadə edilir.

- Azərbaycanda donor toxum hüceyrəli bankı mövcuddurmu?

- Donor toxum hüceyrələri bankı EKO metodunu tətbiq edən ayrı-ayrı özəl klinikalarda var. Bu halda donor toxum hüceyrələri vitrifikasiya edilir (dondurulur), sonradan EKO proqramlarında istifadəsi edilir.

- Nə üçün EKO zamanı adətən əkilər doğulur?

- EKO proqramında hamiləlik şansını artırmaq məqsədilə uşaqlıq borusuna bir neçə embrion köçürülür. Son vaxtlar iki embrion olur. Embriyonların implantasiyası ilə əlaqədar çoxdöllü hamiləlik yaranır.

- EKO cəhdlərinin sayı barədə müəyyən tövsiyələr varmı?

- Xarici tədqiqatlara əsasən EKO proqramının keçirilməsi cəhdlərində konkret miqdar məhdudiyyəti yoxdur. Əldə olan məlumatlara görə, EKO cəhdlərinin sayı artdıqca, hamiləlik ehtimalı artır. Lakin dördüncü və sonrakı cəhdlərdən sonra hamiləlik ehtimalı azalır. Bu halda ər-arvad övladlığa uşaq götürmək barədə fikirləşməlidir.

- EKO-nun tətbiqi üçün hansı məhdudiyyətlər var?

- Ağır somatik və yoluxucu xəstəliklərdə, hamiləliyin və əməliyyat müdaxiləsinin mümkün olmadığı hallarda EKO proqramını həyata keçirmək olmaz. Ailədə uşaqların tərbiyəsini çətinləşdirən psixosomatik xəstəliklər, habelə xəstələrin yumurtalığında bədxassəli törəmə və ya digər yerlərdə bədxassəli şişlər olanda da EKO proqramı tətbiq edilmir.

- Süni mayalanmada uşağın cinsini "sifariş" etmək olarmı?

- EKO proqramında dölnün cinsinin seçimi cinsi xromosomlarla ilişikli genetik xəstəliklərə dair tibbi göstəricilər olduğu halda implantasiya qabağı diaqnostika metodu əsasında müəyyən edilir. Məsələnin mənəvi-estetik tərəfi ayrı-ayrı ölkələrdə müxtəlif cür yozulur.

Dünyanın tanınmış ekspertləri ATU-nun qonağı olub

Bu günlərdə ABŞ-ın Cənubi Kaliforniya Universitetinin Neonatologiya bölməsinin rəhbəri, professor Ranqasami Ramanatan və İngiltərəli neonatologiya üzrə məsləhətçi, professor Merran Tomson Bakıda səfərdə olublar.

"The Chiesi Foundation" qeyri-kommersiya fondunun dəstəyi ilə baş tutan bu səfər çərçivəsində mütəxəssislər Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) Tədris Cərrahiyyə Klinikasını ziyarət edib, klinikanın direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nuru Bayramov ilə görüşüblər. Tədbirdə

Azərbaycan Tibb Universitetinin Neonatologiya kafedrasının müdiri professor Səfixan Həsənov, ATU-nun Beynəlxalq Əlaqələr Şöbəsinin müdiri Nadir Zeynalov, Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Anesteziologiya Şöbəsinin müdiri Cavid Paşayev və Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Beynəlxalq Əlaqələr Şöbəsinin müdiri Aygün Şükürova iştirak ediblər. Görüş zamanı ekspertlər yenidoğulmuşlara göstərilən neonatoloji xidmətin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı öz təcrübələrini bölüşüblər.

Professor Ranqasami Ramanatan bu cür əməkdaşlığın həkimlərin praktik fəaliyyəti ilə tanış olmaq, elmi müzakirələr aparmaq və s. baxımından əhəmiyyətli olduğunu qeyd edib. O, "The Chiesi Foundation" təşkilatının Mərkəzi və Şərqi Avropada bir çox hökumətlərlə əməkdaşlıq etdiyini bildirib. Həmkarı ilə inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsini paylaşmaq üçün Azərbaycanda olmaqdan böyük məmnunluq duyduqlarını vurğulayıb.

Professor Merran Tomson isə öz növbəsində, ölkəmizdə neonatologiyanın inkişafı istiqamətində qısa müddətdə görülən işlərdən yaxşı mənada təəccübləndiyini dilə gətirib: "Həm intensiv terapiya, həm də neonatoloji tədbirləri həyata keçirmək üçün çox müasir, yüksək keyfiyyətli və qiymətli avadanlıqla təchiz olunmuş tibb müəssisələriniz var. Hətta deyə bilərəm ki, burada İngiltərədə olan şərait yaradılıb. Azərbaycanda bu sahədə vəziyyət, əvvəl olduğum ölkələrdən qat-qat yaxşıdır. Hökumət bu istiqamətdə çox mühüm addımlar atıb. Eyni zamanda həkimlərinizin öyrənmək, neonatal xidmət sahəsində vəziyyəti yaxşılaşdırmaq üçün təşəbbüslərini, istəklərini görmək də çox xoşdur. Məncə, neonatoloji qulluğu yaxşılaşdırmaq, dünya səviyyəsinə qaldırmaq baxımından yüksək təcrübəyə, ixtisas dərəcəsinə malik mütəxəssisləriniz var. Onların bir çoxu Türkiyə və Almaniyada təcrübə keçiblər və şahidi olduğ ki, xarici ölkələrdə öyrəndiklərini fəaliyyətlərində çox gözəl tətbiq edirlər. Həkimlərinizə biz yalnız bəzi məsələlərdə kömək edə bilərik".

Qonaqlar gələcəyimiz olan uşaqların sağlamlığının qorunması üçün problemlərin kompleks həllinin, bütün lazımı tədbirlərin həyata keçirilməsinin həddən artıq vəsait tələb etdiyini diqqətə çatdırıblar. Professor Ranqasami Ramanatanın sözlərinə görə, uşaq doğulduğu anda və erkən dövrdə ona çox vəsait sərf edilsə, böyüyəndə daha sağlam olar: "Uşaqların sağlamlığını qorumaq hökumət, həkimlər və valideynlərdən ibarət birgə komandanın işidir. Ayrı-ayrılıqda onların heç biri bu işin öhdəsindən gələ bilməz".

Ekspertlər həmçinin neonatoloji xidmətin keyfiyyəti və uşaqların sağlamlığı baxımından vaxtından əvvəl doğulmuş körpələr üçün qidalandırıcı venadaxili məhsulların alınması, ana südünün donor bankı mərkəzlərinin, eyni zamanda tibb müəssisələrində ananın yeni doğulmuş körpəsi ilə bir yerdə qala bilməsi üçün lazımı şəraitin yaradılması, körpələrə verilən oksigenin həcmi ölçmək üçün xüsusi kiçik cihazların alınması, yeni doğulan uşaqların olduğu tibb müəssisələrində əl yuma yerlərinin çox olması və s. ilə bağlı məsələlərə diqqət yetirilməsini tövsiyə ediblər.

Qonaqlar ABŞ-da və Britaniyada neonatologiya sahəsinin artıq 50 ildir mövcud olduğunu diqqətə çatdırıblar: "Bizim üstünlüyümüz odur ki, bu müddətdə biz çox şey öyrənmişik, dəyişə-dəyişə inkişaf etmişik. Artıq o səviyyəyə çatmışıq ki, öz işimizdə yalnız cüzi dəyişikliklər edirik. Azərbaycanda isə bu sahə son illərdə inkişafa başlamışdır və neonatoloqlarınız 50 illik təcrübəni qısa zamanda öyrənməlidirlər. Fikrimizcə, onlar bunun üçün çox yaxşı çalışırlar və səy göstərirlər".

Görüş zamanı həmçinin perinatal xidmətin yaxşılaşdırılması yolları haqqında tərəflər arasında fikir mübadiləsi aparılıb.

Tədris Cərrahiyyə Klinikada koxlear implantasiya əməliyyatı aparılıb

Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) Tədris Cərrahiyyə Klinikasında koxlear implantasiya proqramının həyata keçirilməsi davam edir.

Noyabrın 11-də ATU-nun Tədris Cərrahiyyə Klinikasında 3 və 4 yaşlı iki uşağın üzərində koxlear implantasiya əməliyyatı aparılıb. "Daxili qulağın protezləşməsi" əməliyyatlarının anadangəlmə, tam eşitmə qabiliyyəti olmayan uşaqların eşitmə qabiliyyətlərinin bərpası məqsədilə aparılır.

Koxlear implantasiya eşitmə qüsurlu olan şəxslərin tam sosial adaptasiyasına yönəlmiş bir proqramdır. İmplantlar anadangəlmə və qazanılmış eşitmə qüsuru olan insanlara tətbiq edilir. Əməliyyat 3 mərhələdə-pasiyentin hərtərəfli müayinədən keçməsi, cərrahi əməliyyat və reabilitasiya mərhələlərində həyata keçirilir. Müayinə zamanı eşitmə qüsurunun səbəb və dərəcəsi, eyni zamanda implantasiyanın sonrakı səmərəlilik dərəcəsi müəyyən edilir. Koxlear implantasiya ilbizdə olan eşitmə sinirinin liflərinin elektrik impluslarla stimullaşdırılmasından ibarətdir. Əməliyyat zamanı daxili qulağa xüsusi elektrodları

olan implant yerləşdirilərək daxili qulaq protezləşdirilir. Koxlear implantasiyada qulağın xarici hissəsinə mikroprosessor (səslərin elektrik impluslara çevrilməsi üçün) və ötürücü qoşulur.

Əməliyyatdan sonra bu şəxslərdə eşitmə imkanı yaranır. Koxlear implantasiya nəticəsində tam eşitmə və danışma qüsurlu şəxslər normal həyat tərzinə qayıda bilirlər.

Ümumdünya diabet günü ilə bağlı silsilə tədbirlər planlaşdırılır

Dünya üzrə hər 10 saniyədə 2 nəfərə şəkərli diabet diaqnozu qoyulur, 1 nəfər isə bu xəstəlikdən dünyasını dəyişir. Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da düzgün qidalanmama, qeyri-sağlam həyat tərzi artıq çəkinin artmasına səbəb olur, bu da bilavasitə şəkərli diabetin yaranmasına təkan verir. Dünyanın bir çox ölkələrində diabet ölüm səbəbinə görə ürək, qan-damar çatışmazlığından və onkoloji xəstəliklərdən sonra üçüncü yeri tutur. Dünyada şəkərli diabetə düşərmiş insanların sayı 300 milyona yaxındır. Xəstəliyin geniş miqyasda artımı əhəlinin sağlamlığının ümumi səviyyəsinə azaldır.

Respublikamızda şəkərli diabetin qarşısını almaq məqsədilə mütəmadi olaraq işlər görülür. Belə ki, respublikada ilk dəfə olaraq bütün xəstələrə özünə nəzarət vasitələri – qlükometrler və test sistemləri pulsuz olaraq paylanılıb və onların dərman təchizatı ilə bağlı uzun illər davam edən problem aradan qaldırılıb. Həmçinin şəkərli diabetdən ölüm göstəricisi enib.

Fəaliyyətin davamı kimi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 iyun 2011-ci il tarixli 1578 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı"nın həyata keçirilməsi üzrə Tədbirlər Planına (2011-2015-ci illər) əsasən Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi (İSİM) və Respublika Endokrinoloji Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə "Qeyri-infeksiyon xəstəliklərin risk faktorları olan tütüncəkmə, piylənmə, yüksək qan təzyiqi, qeyri-sağlam qidalanma tərzi, fiziki aktivliyin

olmaması ilə mübarizə və bu sahədə maarifləndirmə işlərinin aparılması" nəzərdə tutulur.

Bu məqsədlə təhsil ocaqlarında və Müharibə və əmək əlilləri üçün pansionatda maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi və skrining müayinələrinin (BKİ və şəkərin qanda miqdarının ölçülməsi) aparılması nəzərdə tutulur. Həmçinin noyabrın 13-də "Park Bulvar" ticarət və əyləncə mərkəzində "14 noyabr – Ümumdünya Diabet Günü" ilə bağlı "Gəlin, sağlam qidalanmanı imtiyaz kimi yox, haqq kimi qəbul edək. Sabahı dəyişmək üçün bu gün hərəkətə keçək!" şüarı altında maarifləndirmə aksiyası keçiriləcək.

Aksiyada Nazirlər Kabinetinin 26 noyabr 2010-cu il tarixli 222 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-2015-ci illər üçün şəkərli diabet üzrə Tədbirlər Proqramı"nın 4.1-ci bəndinə uyğun olaraq şəkərli diabetin profilaktikasına dair İSİM tərəfindən tertib və çap edilmiş maarifləndirmə materialları paylanılacaq.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) 2006-cı ildə qəbul etdiyi xüsusi bəyannamədə "ağır xroniki xəstəlik" kimi

təsdiq etdiyi şəkərli diabet digər xəstəlikləri kəskinləşdirir, ana və uşaq sağlamlığına mənfi təsir göstərə bilər. Bu xəstəliyin yüksək artımı eyni zamanda onun yaratdığı tibbi, sosial, iqtisadi, psixoloji və digər problemləri də qabardır.

Qeyd edək ki, Ümumdünya Diabet Günü'nün keçirilməsi ilə bağlı təklif 1991-ci ildə Beynəlxalq Diabet Federasiyası və ÜST tərəfindən dünyada diabet hallarının yüksəlməsinin qarşısını almaq məqsədilə irəli sürülüb. 2006-cı ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən qəbul edilən qətnaməyə əsasən, 2007-ci ildən etibarən hər il noyabrın 14-ü BMT-nin Ümumdünya Diabet Günü kimi hesab olunur. Ümumdünya Diabet Günü'nün emblemi olan mavi dairə şəkərli diabet ətrafında həminin birləşməsinə simvolizə edir.

Hər il müxtəlif şüar altında keçirilən Ümumdünya Diabet Günü'nün dəyişilməz amalı belə səslənir: "Güc birlikdədir!" Bu gündə ictimaiyyət xəstəliyin səbəbləri, simptomları, fəsadları və müalicəsi ilə bağlı məlumatlandırılır, xəstəliyin inkişafının qarşısının alınması yolları araşdırılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SƏHIYYƏ NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN TİBB UNİVERSİTETİ
**KAFEDRALAR ÜZRƏ
AŞAĞIDAKI YERLƏRİ TUTMAQ ÜÇÜN
MÜSABİQƏ ELAN EDİR**

Kafedranın professoru (elmlər doktoru):

- Ümumi cərrahlıq və anesteziologiya kafedrası - 1 yer

Kafedraların dosentləri (fəlsəfə doktorları):

- II daxili xəstəliklər kafedrası -1 yer (0,5 vahid)
- II daxili xəstəliklər kafedrası -1 yer
- Onkologiya kafedrası-2 yer
- Ümumi cərrahlıq və anesteziologiya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- Uşaq və yeniyetmələrin gigiyenası kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- İnsan anatomiyası kafedrası-1 yer
- Şüa diaqnostikası və şüa terapiyası kafedrası- 1 yer

Kafedraların baş müəllimləri:

- Xarici dillər kafedrası -1 yer
- Farmakoqnoziya və botanika kafedrası -1 yer

Kafedranın müəllimi:

- Xarici dillər kafedrası- 1 yer

Kafedraların assistentləri:

- Tibbi biologiya və genetika kafedrası -1 yer
- I daxili xəstəliklər və reanimatologiya kafedrası-1 yer
- II daxili xəstəliklər kafedrası -1 yer
- II daxili xəstəliklər kafedrası -1yer (0,5 vahid)
- İnsan anatomiyası kafedrası -1 yer
- Ümumi cərrahlıq və anesteziologiya kafedrası -1 yer (0,75 vahid)
- MPF-nin uşaq xəstəlikləri kafedrası -1 yer (0,5 vahid)
- Bioloji kimya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- Ortopedik stomatologiya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- Terapevtik stomatologiya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- Terapevtik stomatologiya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)
- Patoloji fiziologiya kafedrası-1 yer (0,5 vahid)

Müsabiqədə iştirak etmək üçün sənədlərin təqdim olunma müddəti elan qəzetdə («Təbib» qəzeti, 16 noyabr 2015-ci il) dərc olunduğu gündən 30 gün keçməyəkdir. Sənədlər rektorun adına yazılmış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvana təqdim edilməlidir:

Bakı şəhəri- Az 1022, Bakıxanov küçəsi 23. Telefon: 597-43-23

Doyunca yatmamaq qadınlarda böyrəklərin disfunksiyasına səbəb olur

Doyunca yatmamaq qadınlarda böyrəklərin funksiyasını poza bilər.

Bu nəticə Bostonda Briqam qadın xəstəxanasının alimlərinin uzun illərdir

apardıqları tədqiqatlardan hasil olub.

Təcrübə 11 il davam edib və 4 mindən çox qadını əhatə edib. Tədqiqatın nəticələrinə görə, ən azı 5 saat yatanlarla 4 saat yatanlar arasında aparılan müqayisədə böyrəklərin fəaliyyətində vaxtından əvvəl enmə mümkünlüyü 65 faiz az olub.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, doyunca yatmamaq sağlamlıq üçün digər problemlər də yarada bilər.

Niderlandda Situasiyaya Bağlı Klinik Əsaslandırma metodikasına dair Azərbaycan dilində dərslik çap olunub

Bu yaxınlarda Niderland krallığının Utrext şəhərində "Tibb Təhsilinin Situasiyaya Bağlı Klinik Əsaslandırma vasitəsilə müasirləşdirilməsi" adlı kitabı İngilis və Azərbaycan dillərində işıq üzü görmüşdür.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu, Situasiyaya Bağlı klinik əsaslandırma metodikasına dair Azərbaycan dilində çap olunmuş ilk dərslik olub, Aİ TEMPUS programının MUMEENA layihəsi çərçivəsində, adı çəkilən qurumun Təhsil və Mədəniyyət üzrə İcraçı Agentliyinin maddi dəstəyi ilə ərsəyə gəlmişdir. Kitabın müəllifləri Utrext Universitetinin professoru Olle Ten Kate, həmin universitetin əməkdaşı Mariya Van Lon, Gürcüstanın Tbilisi Dövlət Tibb Universitetinin professoru G.Simoniyadır. Kitabın Azərbaycan dili versiyasının redaktorları ATU-nun Terapevtik və pediatrik Propedevtika kafedrasının dosenti Rəhimə Qabulova və I cərrahi xəstəliklər kafedrasının dosenti Nadir Zeynalovdur.

Layihənin yerli koordinasiya, ATU-nun Beynəlxalq Əlaqələr üzrə prorektoru Dos R.Qabulova müsahibəsində bildirib ki, Situasiyaya Bağlı klinik əsaslandırma (SBKƏ) Azərbaycan Tibb Universitetinin 3 il müddətində iştirakçı olduğu MUMEENA layihəsi çərçivəsində Respublikamızda Tibb təhsili

sahəsində ilk dəfə tətbiq olunmuş tədris metodikalardandır. 2013-cü ilin iyun ayında Niderland Krallığı Utrext Universitetinin professoru Olle Ten Kate və Mariya Van Lon universitetimizin tələbə-müəllim heyətinə həmin metodika üzrə təlim keçiblər və 2014-15 ci tədris ildən SBKƏ I Cərrahi Xəstəliklər kafedrasında uğurla tətbiq edilir.

2015-ci ilin dekabr ayında SBKƏ metodikası üzrə təlimlərin davam etdirilməsi və I Cərrahi Xəstəliklər kafedrasının bu sahədə müsbət təcrübəsinin yayılması planlaşdırılır.

İdmançılarımızın uğurları

Tələbələrımız bu günlərdə sambo üzrə keçirilən Bakı Şəhər Açıq birinciliyində uğurla çıxış ediblər. Yarışların gərgin keçməsinə baxmayaraq, onlar yüksək yerləri tutmaq üçün sona qədər əzmlə mübarizə aparıblar. Qeyd edək ki, bu yarışmada respublikamızın 200-dən çox idmançısı öz güclərini sınayıb. ATU-nun idman kafedrasının müəllimi Azər Bağirovun yetirmələri olan Hərbi Tibb fakültəsinin tələbələrindən Mirsadiq Əskərov 52 kq çəki dərəcəsinə III, Baba Fərəcov isə 100 kq çəki dərəcəsinə II yerə çıxıblar.

Mirsadiq Əskərov bu yarışmada 3 görüş keçirmiş, iki rəqibini təmiz qələbə ilə məğlub etmiş, birinə isə texniki xalla məğlub olmuşdur. Baba Fərəcov isə 4 görüş keçirərək iki rəqibinə təmiz qələbə, bir rəqibinə isə xal üstünlüyü ilə qalib gəlmiş, yalnız finalda uduzmuşdur.

Xatırladaq ki, bundan başqa idmançılarımızın digər nailiyyətləri də var. Mirsadiq Əskərov XII Universiadada III, Sumqayıt birinciliyində I yeri tutub, cüdo üzrə Respublika çempionudur. Baba Fərəcov isə XII

Universiadada III yeri tutub, cüdo üzrə Respublika ikincisi, Sumqayıt çempionudur.

İdmançılarımız əldə etdikləri bu uğurlarına görə məşqçiləri Azər Bağirova minnətdardılar.

Etibarsız sayılır

Əczaçılıq fakültəsinin IV kurs, 802^a qrup tələbəsi İzzətova Nuranə Namiq qızının adına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Babayeva Aytəkin Malik qızına 1997-ci ildə Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən pediatr ixtisası üzrə verilmiş internatura vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Məmmədova Aytən İntiqam qızına 2001-ci ildə Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən uşaq stomatoloqu ixtisası üzrə verilmiş internatura vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Saniyeva Gülnaz Bəhman qızına 1982-ci ildə Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən uşaq nevropatoloqu ixtisası üzrə verilmiş internatura vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

I müalicə-profilaktika fakültəsinin III kurs, 73a qrup tələbəsi Kərimova Ləman Rauf qızının adına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

I müalicə-profilaktika fakültəsinin II kurs, 41^a qrup tələbəsi Mələkli Məryəm Əlifərah qızının adına verilmiş tələbə bileti və şəxsiyyət vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Stomatologiya fakültəsinin II kurs, 720^b qrup tələbəsi Rüstəmov Səbinə Elnur qızının adına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

II müalicə-profilaktika fakültəsinin II kurs, 240^a qrup tələbəsi Əfəndiyeva Lalə Fazil qızının adına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Baş redaktor
ELDAR İSMAYIL

Müəlliflərlə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet "Təbib" qəzetinin
kompyuter mərkəzində yığılır,
səhifələnilir, "Bəxtiyar-4" İKŞ-də
çap olunur.

ÜN VANIMIZ:
Mərdanov qardaşları - 100
2-ci mərtəbə,
Tel.: 595-24-97
tabibqazeti@gmail.com

Lisensiya H - 022633
İndeks -0269
Sayı 4000
Sifariş: 269